

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΟΤΕΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
(Ιωάννης Δημητρούκας – Θουκυδίδης Ιωάννου)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΑΙΩΝΕΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ (330-717)

- Τι ονομάζουμε «Βυζάντιο»;
- *To χριστιανικό κράτος της ελληνορωμαϊκής Ανατολής που προέκυψε από το Ρωμαϊκό κράτος.*

Οι ίδιοι οι Βυζαντινοί χρησιμοποιούσαν για τους εαυτούς τους όρους: **Ρωμαίοι/Ρωμηοί, Ρωμανία, Πολιτεία/Κράτος Ρωμαίων.**

Σταθμοί στη μεταμόρφωση του Ρωμαϊκού κράτους σε Βυζαντινό:

- Η εξίσωση των χριστιανών με τις άλλες θρησκευτικές ομάδες.
- Η ίδρυση της Κωνσταντινούπολης.
- Η ανάδειξη του Χριστιανισμού σε κρατική θρησκεία.
- Η διαίρεση της αυτοκρατορίας επί Θεοδοσίου Α'.

Στη διάρκεια του 4^{ου} και του 5^{ου} αιώνα:

- **Το ανατολικό κράτος:**
  - Απέκρουσε τις επιθέσεις των Γερμανικών φύλων.
  - Απέκτησε θρησκευτική ομοιογένεια.
  - Εξασφάλισε οικονομική σταθερότητα.
- **Το δυτικό κράτος** δεν άντεξε στις επιθέσεις των γερμανικών φύλων και διαλύθηκε (τέλη 5^{ου} αι.).
- **Ο Ιουστινιανός (527-565):**
  - Ενίσχυσε την κεντρική εξουσία.
  - Προσπάθησε να ξαναφτιάξει τη Ρωμαϊκή Οικουμένη.
  - Αποδυνάμωσε τα οικονομικά του κράτους με τις πολεμικές δαπάνες.
- Προς τα τέλη του 6^{ου} αιώνα το Βυζάντιο περνάει μια δύσκολη κρίση.
- Σταδιακά το Ρωμαϊκό κράτος μεταβάλλεται σε μια χριστιανική αυτοκρατορία της ελληνικής Ανατολής.

I. Η ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

1. Από τη Ρώμη στη Νέα Ρώμη¹

Όροι – κλειδιά

Ίδρυση της Κωνσταντινούπολης (330 μ.Χ.) – Χρυσό νόμισμα – Χριστόγραμμα – Διάταγμα των Μεδιολάνων – Οικουμενική σύνοδος της Νίκαιας

- Ο Κωνσταντίνος Α΄ πήρε τα ακόλουθα μέτρα, για να ενισχύσει το ρωμαϊκό κράτος:
  - **Ίδρυσε τη Νέα Ρώμη (Κωνσταντινούπολη)** το 330 μ.Χ., στο ανατολικό μέρος του ρωμαϊκού κράτους, στη θέση του αρχαίου **Βυζαντίου** (αποικίας των Μεγαρέων).
  - Αναγνώρισε **το δικαίωμα στους χριστιανούς** να λατρεύουν τον θεό τους.
  - Καθιέρωσε τη **διάκριση της πολιτικής από τη στρατιωτική εξουσία**.
  - Έκοψε και έθεσε σε κυκλοφορία ένα **σταθερό χρυσό νόμισμα**.

α. Ίδρυση Κωνσταντινούπολης

- Ο Κωνσταντίνος αποφάσισε να μεταφέρει την πρωτεύουσα του κράτους στην **Ανατολή**, γιατί:
  - **Η Ανατολή** (σε αντίθεση με τη Δύση) είχε **ακμαίο πληθυσμό και οικονομία**.
  - Οι **χριστιανοί** (στους οποίους στηρίχτηκε πολιτικά ο Κωνσταντίνος) ήταν **περισσότεροι** στην Ανατολή.
  - Οι μεγάλες πόλεις της Ανατολής υπέφεραν από **θρησκευτικές συγκρούσεις** και ήθελε να τις σταματήσει.
  - Μπορούσε **να αντιμετωπίσει πιο εύκολα τους Γότθους** (στον Δούναβη) και τους **Πέρσες** (στον Ευφράτη).
- Ο Κωνσταντίνος επέλεξε για τη νέα πρωτεύουσα του κράτους **τη θέση του αρχαίου Βυζαντίου**, γιατί:
  - Το Βυζάντιο είχε **μοναδική γεωπολιτική θέση** (στο σταυροδρόμι Ευρώπης και Ασίας και Ευξείνου Πόντου και Μεσογείου).
  - Το Βυζάντιο είχε **μεγάλη εμπορική σημασία**.
- Ο Κωνσταντίνος στην Κωνσταντινούπολη:
  - Εφάρμοσε το **ρυμοτομικό σχέδιο της Ρώμης**.
  - Έχτισε **νέα τείχη**
  - Τη στόλισε με **έργα τέχνης** και λαμπρά δημόσια κτίρια και εκκλησίες.

β. Θρησκευτική πολιτική του Κωνσταντίνου

- Ο Κωνσταντίνος κράτησε ευνοϊκή στάση απέναντι στον Χριστιανισμό. Συγκεκριμένα:
  - Μετέφερε το μονόγραμμα του Χριστού (**Χριστόγραμμα**) από τη στρατιωτική σημαία στα νομίσματα.
  - Θέσπισε **ευνοϊκούς νόμους** για τους χριστιανούς.
  - Με το **Διάταγμα των Μεδιολάνων** (συμφωνία ανάμεσα στον Κωνσταντίνο και τον Λικίνιο, το 313 μ.Χ. στο Μιλάνο) αναγνώρισε το δικαίωμα στους χριστιανούς για ελεύθερη λατρεία.
  - Συγκάλεσε την **Οικουμενική Σύνοδο στη Νίκαια (325 μ.Χ.)** στην οποία **διατυπώθηκε η διδασκαλία της Εκκλησίας** (το «Πιστεύω»), προκειμένου να υπάρχει ειρήνη στους κόλπους της Εκκλησίας.

Ερωτήσεις

1. Ποια μέτρα πήρε ο Κωνσταντίνος, για να ενισχύσει το ρωμαϊκό κράτος;
2. Γιατί ο Κωνσταντίνος μετέφερε την πρωτεύουσα του ρωμαϊκού κράτους στην Ανατολή;
3. Γιατί ο Κωνσταντίνος επέλεξε το Βυζάντιο για τη θέση της πρωτεύουσας του κράτους του;
4. Ποια μέτρα, από αυτά που πήρε ο Κωνσταντίνος, αποδεικνύουν την ευνοϊκή στάση του απέναντι στον Χριστιανισμό και γιατί κράτησε αυτή την ευνοϊκή στάση;

¹ **Εποπτικό υλικό:** Κασέτα VHS: *Το μάθημα που δεν έγινε. Κωνσταντινούπολη*. (Βλ. Ηλεκτρονική Τάξη / Συνδέσεις Διαδ.)